

УДК 355.02: 355.44

DOI: [https://doi.org/1034169/2414-0651.2020.3\(27\).3-12](https://doi.org/1034169/2414-0651.2020.3(27).3-12)

І. Б. ЧЕПКОВ, доктор технічних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0002-4294-4152>

В. В. ЗУБАРЄВ, доктор технічних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0002-4998-726X>

(Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України, м. Київ)

В. П. ТЮТЮННИК, кандидат військових наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0003-1824-7661>

(Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ)

Новітня стратегія національної безпеки України введена в дію: на черзі оновлення воєнної та військово-технічної політики

Проаналізовано стан та проблеми, пов'язані із актуальністю оновлення засад воєнної і військово-технічної політики, а також їх реалізацію на практиці при проведенні в Україні чергового циклу оборонного планування. Зокрема розглянуті окремі аспекти Стратегії національної безпеки України. Запропоновано низку рекомендацій щодо розв'язання згаданих проблем.

Ключові слова: стратегія, національна безпека України, воєнна та військово-технічна політика, оборонно-промисловий комплекс.

ВСТУП

Воєнна сила була, є та залишатиметься у майбутньому одним із головних засобів розв'язання міждержавних і внутрішньодержавних конфліктів. Її використання стає все більш мережевоцентричним, гібридним та багатосферним. Прискорюється цифротизація та автоматизація процесів розвідки і нанесення ударів по цілях на полі бою, управління діями військ. Поява новітнього озброєння та військової техніки (ОВТ) змушує змінювати форми і способи ведення бойових дій. Зростає вплив військово-технічної політики на воєнну політику держави. Відтак їх необхідно формувати та реалізовувати у тісному взаємозв'язку. Крім того, засади воєнної та військово-технічної політики повинні бути підґрунтям для формування і реалізації військово-промислової політики та політики військово-технічного співробітництва України з іноземними державами. При цьому в оборонному плануванні зростає роль середньо- та короткострокового планування через швидкі та складно прогнозовані на довгостроковий період зміни у світовому, регіональному і національному безпековому, воєнно-політичному та економічному середовищах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ І ДОСЛІДЖЕНЬ. У цьому контексті, в 2014 р., одразу після початку Росією збройної агресії проти України, було затверджено/схвалено цілу низку основних документів оборонного планування, в яких зокрема визначено засади воєнної та військово-технічної політики.

Це Стратегія національної безпеки України [1], Воєнна доктрина України [2], Стратегічний оборонний бюлетень України [3], Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки до 2020 року [4] (строк її виконання подовжено до 2024 року [5]), Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року [6], Державна цільова програма реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року [7], Основні напрями розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період [8], Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року [9]. Було ухвалено також Закон України «Про національну безпеку України» [10].

В останні п'ять років відбулися суттєві зміни у безпековій, воєнно-політичній та економічній ситуації навколо і всередині України, які актуалізують необхідність перегляду засад воєнної та військово-технічної політики. До того ж вже через три місяці, 31 грудня 2020 р. закінчиться дія Стратегічного оборонного бюлетеня України та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. І відповідно до законодавства замість Воєнної доктрини України має бути запроваджений новий документ оборонного планування – Стратегія воєнної безпеки України [10].

А відтак Міністерство оборони України (Міноборо-ни) повинне завершити у вкрай обмежені терміни підготовку та забезпечити затвердження Стратегії воєнної безпеки України, чергових Стратегічного оборонного бюлетеня України та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2025 року. У них, перш за все, визначатимуться оновлені засади воєнної та військово-технічної політики. І виконання такого завдання є, на нашу думку, досить складною проблемою. Адже, її розв'язання йде одночасно із трансформацією системи керівництва та управління силами оборони, удосконаленням територіальної оборони, переформуванням структур Мінобороны і Генерального штабу Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО, реформуванням видів та родів Збройних Сил, продовженням виконання бойових завдань на Сході України тощо.

Метою статті є аналіз, стан та проблеми, пов'язані із актуальністю оновлення засад воєнної і військово-технічної політики, а також з їхньою реалізацією на практиці при проведенні в Україні чергового циклу оборонного планування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У таких непростих умовах Мінобороны за дорученням Президента України розпочало в другій половині 2019 р. черговий цикл оборонного планування. На першому його етапі, яким є етап планування, успішно завершено проведення оборонного огляду.

Під час цього огляду зокрема здійснено: оцінку воєнних викликів та загроз, імовірних сценаріїв виникнення ситуацій воєнного характеру та застосування у них сил оборони; аналіз спроможностей сил оборони, планування використання цих сил та відповідних ресурсів; прогноз вартісних показників забезпечення згаданих спроможностей, ресурсів та видатків на потреби оборони. Також обґрунтовано перспективну модель сил оборони, визначено цілі/завдання згаданих сил, критерії досягнення ними необхідних спроможностей і запропонована стратегія розбудови сил оборони, відповідні стратегічні/оперативні цілі.

Особливу увагу в оборонному огляді приділено питанням стану матеріально-технічного, фінансового, кадрового та інших видів забезпечення сил оборони. Зокрема, вперше: сформовано варіант раціонального розподілу фінансових, матеріальних та технологічних ресурсів, потрібних для визначення стратегії розвитку сил оборони до 2030 р.; сформовано вимоги до оборонно-промислового комплексу (ОПК), насамперед щодо його потужностей з виробництва основних зразків ОВТ, необхідних для переозброєння сил оборони; розраховано орієнтовну потребу у постачанні ОВТ іноземного виробництва та визначено можливі обсяги необхідних для цього фінансових ресурсів; запропоновано

раціональний варіант поступового розвитку можливостей ОПК, нарощування його спроможностей для забезпечення сил оборони ОВТ з одночасною закупівлею певних іноземних ОВТ.

Мінобороны подало звіт щодо результатів проведення оборонного огляду до Ради національної безпеки і оборони України, яка затвердила його у березні 2020 р. після відповідного розгляду [11]. Тому наведені раніше та інші його положення слід врахувати при оновленні засад воєнної та військово-технічної політики.

У минулому році Мінобороны, поряд із проведенням оборонного огляду, долучилося до підготовки Апаратом Ради національної безпеки і оборони України та Національним інститутом стратегічних досліджень проекту Стратегії національної безпеки України. В умовах браку часу, це дозволило Мінобороны паралельно здійснювати також розроблення проекту Стратегії воєнної безпеки України. У цьому документі, базуючись на положеннях Стратегії національної безпеки України та результатах оборонного огляду, визначатиметься система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовки держави до можливого воєнного конфлікту, застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів. У цій Стратегії визначатимуться також цілі/пріоритети/завдання воєнної та військово-технічної політики.

У вересні 2020 року Президент України затвердив новітню Стратегію національної безпеки України (далі – Стратегія НБ) [12]. Аналіз показує, що вона за структурою та, головне змістом, суттєво відрізняється від попередніх її варіантів, які діяли у 2007, 2012 та 2015 рр. Так, ця Стратегія є основним документом довгострокового планування, що визначає актуальні загрози національній безпеці України, відповідні цілі/завдання і механізми захисту її національних інтересів, та слугуватиме основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки [9].

У контексті тематики даної статті, є сенс проаналізувати лише наступні окремі аспекти Стратегії НБ.

Вперше ця Стратегія ґрунтується на трьох основних засадах: стримування – розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України; стійкість – здатність суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стає функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх вразливостей; взаємодія – розвиток стратегічних відносин із ключовими іноземними партнерами, насамперед з ЄС і НАТО та їх державами-членами, США, прагматичне співробітництво з іншими державами та міжнародними організаціями на основі національних інтересів України.

Передбачається, що реалізація пріоритетів національних інтересів України та забезпечення її національної безпеки здійснюватиметься зокрема за такими напрямками: продовження виконання заходів з оборони та стримування; розвиток відносин зі США, Великобританію, Канадою, ФРН, Францією, сусідніми та іншими державами, а також із міжнародними організаціями для забезпечення міжнародної безпеки та протидії спільним викликам і загрозам, мінімізації їх впливу на Україну; розвиток особливого партнерства з НАТО з метою набуття повноправного членства України в Альянсі; посилення спроможностей Збройних Сил України, інших складових сектору безпеки і оборони.

У Стратегії НБ звертається увага на те, що Росія, продовжуючи гібридну війну, системно застосовує політичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібер і воєнні засоби. Посилюється угруповання її збройних сил та його наступальний потенціал, регулярно проводяться масштабні військові навчання поблизу нашого кордону, що свідчить про збереження загрози військового вторгнення. Зростає мілітаризація територій тимчасово окупованої АРК та м. Севастополь. Зберігається загроза з боку РФ вільному судноплавству у Чорному та Азовському морях, Керченській протоці.

Окремо наголошується, що у зазначених вище умовах сучасні темпи переозброєння сил оборони на новітні/модернізовані зразки не забезпечують потреби у заміні основних видів ОВТ радянського виробництва, які у найближчій перспективі вичерпають свій ресурс. Зростаючий дефіцит фінансових ресурсів ускладнює виділення коштів для забезпечення виробництва та закупівлі у необхідних обсягах сучасних зразків ОВТ, що разом із дисбалансом воєнних потенціалів України та Росії обумовлює необхідність розробки нової стратегії воєнної безпеки.

У Стратегії НБ передбачено, що для набуття повноправного членства в НАТО Україна має: досягти у максимально стислі строки достатньої взаємосумісності сил оборони з відповідними структурами держав Альянсу; суттєво активізувати реформи, які слід впровадити для досягнення відповідності критеріям членства в НАТО у рамках імплементації річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО; отримати запрошення та приєднатися до Плану дій щодо членства в НАТО.

Визначається також, що Росія, як держава-агресор, є джерелом довгострокових системних загроз національній безпеці України. Тому необхідно вживати заходів для запобігання ескалації конфлікту з РФ, насамперед шляхом збільшення її потенційної ціни до неприйнятного для Росії рівня. Пріоритетними напрямками є посилення оборонних і безпекових спроможностей України, зміцнення її міжнародної підтримки та ефективне використання міжнародної допомоги, а також збереження

консолідованого міжнародного політичного, економічного та правового тиску на агресора.

Основним завданням у сфері воєнної безпеки визначено розвиток потенціалу стримування. А безумовним пріоритетом – боєздатні сили оборони, підготовлений і вмотивований військовий резерв та ефективна територіальна оборона, які у поєднанні зі спроможностями інших складових сектору безпеки і оборони здатні завдати таких неприйнятних для противника втрат на землі, у повітрі, на морі та у кіберпросторі, що унеможливлять реалізацію його агресивних намірів. Підкреслюється, що Україна є морською державою, яка захищатиме свободу судноплавства, розвиватиме ВМС Збройних Сил України. При цьому у нових підходах до забезпечення воєнної безпеки мають враховуватися уроки гібридної агресії проти України, бойових дій на Близькому Сході.

Наголошується, що для розвитку потенціалу стримування слід прискорити оборонну та безпекову реформи за нормами, принципами і стандартами НАТО. Документи планування у сферах національної безпеки і оборони, що будуть підготовлені за результатами відповідних оглядів, мають бути за змістом практичними і конкретними.

Зміцнення бойового потенціалу сил оборони передбачається здійснювати шляхом: зростання рівня їх боєготовності та боєздатності; підвищення якості та інтенсивності підготовки військ/сил; оснащення їх новими, зокрема високотехнологічними, зразками ОВТ; трансформації професійної культури на основі підходів і принципів командування й контролю, підготовки, освіти НАТО; удосконалення та розвитку на основі сучасних технологій систем управління, телекомунікацій, розвідки, логістики; професіоналізації військової служби, розвитку територіальної оборони і служби в резерві; модернізації системи мобілізації та мобілізації; поліпшення правових, матеріальних, психологічних та соціальних умов служби тощо.

Планується також, що ОПК забезпечуватиме потреби сил безпеки і оборони в ОВТ, інвестуватиме у розвиток технологій, виробничих потужностей, людських ресурсів, залучатиме інвестиції, братиме участь у спільних міжнародних проєктах, реалізуватиме потенціал державно-приватного партнерства, виступатиме у такий спосіб драйвером економічного зростання. Держава сприятиме зміцненню експортного потенціалу ОПК, активізуватиме військово-технічне співробітництво (ВТС) з іноземними партнерами з метою залучення сучасних технологій в оборонну та суміжні галузі економіки, а також створенню спільних підприємств та нових робочих місць.

Враховуючи те, що Стратегія НБ слугуватиме основою для розроблення значної кількості документів із планування у сферах національної безпеки і оборони, зокрема раніше згаданої Стратегії воєнної

безпеки України, нової Стратегії розвитку ОПК України та інших, Секретар Ради національної безпеки і оборони України О. Данілов звернувся до Уряду та керівників інших державних органів з проханням щодо розроблення у тримісячний термін проєктів вказаних стратегій та інших документів стратегічного планування [13].

У зв'язку з цим, створена Міністром оборони України відповідна робоча група [14] завершує опрацювання проєкту Стратегії воєнної безпеки України. У цьому документі, за результатами аналізу глобальних, регіональних та національних аспектів безпекового середовища, наводиться можливі сценарії застосування сил оборони для виконання завдань з оборони України. На їх підставі зокрема визначатимуться засади воєнної та військово-технічної політики, реалізація яких забезпечуватиме завершення воєнного конфлікту на Донбасі, запобігання або стримування Росії від повномасштабного застосування воєнної сили проти нашої держави, а також деокупацію тимчасово окупованих та анексованих нею територій України. Важливо, що при цьому вперше пріоритети та завдання воєнної та військово-технічної політики поділятимуться на коротко-, середньо і довгострокові. У цій Стратегії також вперше буде наведено перспективну модель організації оборони, сил оборони в частині визначених завдань з оборони держави, стратегію і критерії досягнення цими силами спільних оборонних спроможностей.

Більш детально цілі/пріоритети/завдання/заходи з реалізації воєнної та військово-технічної політики визначатимуться у проєктах чергового Стратегічного оборонного бюлетеня України та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2025 р., опрацювання яких наразі триває в Міноборони. Необхідно також скоригувати їх у Державній цільовій оборонній програмі розвитку озброєння та військової техніки і внести певні зміни до Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період.

Аналіз проведення попередніх циклів оборонного планування в Україні свідчить про те, що досить проблемним та часом недостатньо ефективним у них виявлявся другий етап таких циклів – етап реалізації на практиці визначених у документах оборонного планування засад воєнної та військово-технічної політики. Причини, які призводили до цього, є доволі різними – організаційні, правові, ресурсні, кадрові тощо.

Для прикладу, визначені у раніше згаданих документах оборонного планування цілі/пріоритети/завдання з реалізації воєнної політики втілювалися у життя безпосередньо Міністерством оборони, яке визначає засади воєнної та військово-технічної політики, та Генеральним штабом Збройних Сил України, насамперед у Стратегічному рішенні на застосування Збройних Сил

України, оскільки у минулому не відпрацьовувався план оборони України.

А імплементація визначених Міноборони цілей/пріоритетів/завдань військово-технічної політики відбувається більш складним багатокроковим шляхом. Спочатку існуюче на той час Мінекономрозвитку повинне було враховувати їх при формуванні військово-промислової політики у Стратегії розвитку ОПК та у Державній цільовій програмі реформування та розвитку ОПК, а також у Стратегії ВТС, яку доречі за майже двадцять останніх років так і не було прийнято. На наступному кроці вони мали відображатися у відповідних планах роботи Державного концерну «Укроборонпром», наукових установ Національної академії наук України, інших підприємств та структур ОПК, приватних суб'єктів діяльності у цій сфері тощо. При цьому в минулому не було дієвого контролю за станом справ у цій сфері. І на початку відсічі збройній агресії сили оборони України виявилися фактично незброєними.

Однак завдяки здійсненню останнім часом Президентом України, парламентом та урядом України низки рішучих кроків в цій справі, поступово складаються сприятливі, на наш погляд, умови для забезпечення своєчасного та якісного визначення засад військово-технічної політики та ефективної їх реалізації.

Так, за рішенням Глави держави, пропозицією депутатської фракції політичної партії «Слуга народу» і поданням Прем'єр-міністра України у серпні 2020 р. Верховна Рада України увела до складу уряду посаду віце-прем'єр-міністра України, який також очолив нове Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України (Мінстратегпром). На цю посаду було призначено О. Уриського. Планується, що до його компетенції належатимуть питання щодо: національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва; військово-промислової політики; ОПК; державного оборонного замовлення (ДОЗ); інші питання за відповідними напрямками діяльності [15].

Також передбачається, що цей віце-прем'єр-міністр очолюватиме новий четвертий урядовий комітет, який опікуватиметься питаннями забезпечення оборони, діяльністю ОПК та інших стратегічних галузей промисловості України.

У подальшому уряд України призначив на посади першого та інших заступників Міністра з питань стратегічних галузей промисловості України, а також затвердив положення про Мінстратегпром [16]. Воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує зокрема військово-промислову політику, політику у сфері ДОЗ, у сфері ОПК та в інших стратегічних галузях промисловості. Крім того, Мінстратегпром бере участь у забезпеченні формування та реалізації політики у сфері ВТС, разом з Міноборони організовує і координує

діяльність центральних органів виконавчої влади у сфері ВТС, подає Уряду погоджені проекти законів, інших нормативно-правових актів у сфері ВТС, міжнародних договорів України.

Мінстратегпром також виконує завдання щодо забезпечення у стратегічних галузях промисловості: вирішення питань з організації діяльності і проведення переговорів з іноземними юрособами про одержання Україною компенсацій, укладення та виконання компенсаційних/офсетних договорів з метою забезпечення узгодженості воєнно-економічної, військово-промислової і військово-технічної політики; організації роботи зі створення техніки для потреб оборони та безпеки держави та інших стратегічних галузей промисловості; розвитку разом з іншими центральними органами виконавчої влади міжнародного воєнно-економічного, військово-промислового та ВТС, підготовки та укладення міжнародних договорів з цих питань, реалізації основ військово-технічної політики, політики ВТС та розвитку ОПК.

Крім того, Мінстратегпром: проводить огляд ОПК і розробляє Стратегію розвитку ОПК; бере участь в організації проведення державних та інших випробувань зразків ОВТ; координує діяльність органів виконавчої влади щодо формування в стратегічних галузях промисловості держпрограм ОВТ, ДОЗу та інших, що виконуються в інтересах забезпечення оборони і безпеки держави, а також щодо забезпечення експортно-імпорتنних поставок товарів, робіт і послуг військового призначення та подвійного використання, організовує контроль за їх виконанням; формує на основі пропозицій державних замовників і затверджує показники фінансування найважливіших науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт, пов'язаних зі створенням сучасних зразків ОВТ, затверджує плани-графіки виконання цих робіт і здійснює контроль за реалізацією зазначених планів-графіків; розробляє, узгоджує та реалізує в межах повноважень державні цільові програми у сфері створення ОВТ, дослідно-експериментальної бази, випробувальних стендів, полігонів, інших об'єктів, призначених для забезпечення розроблення, випробувань і виробництва ОВТ, високотехнологічної продукції цивільного і подвійного призначення, виготовленої організаціями ОПК.

Таким чином, наведені вище кроки, здійснені Президентом України, парламентом та урядом України, вперше створили підстави для узгодження на рівні виконавчої влади не лише визначення засад воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики і політики у сфері ВТС, а й ефективного досягнення/імплементации/реалізації/виконання цілей/пріоритетів/завдань/заходів згаданих політик.

У даному контексті рекомендується Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо пришвидшення

затвердження питань, які належатимуть до компетенції згаданого віце-прем'єр-міністра України, створення очолюваного ним нового профільного урядового комітету та формування зазначеного нового міністерства.

Також рекомендується Міністерству оборони України спільно із Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України, після затвердження Стратегії воєнної безпеки України, Стратегічного оборонного бюлетеня України, Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2025 року, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, внести необхідні зміни до Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки до 2024 року, Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період і Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року.

Одним із важливих, але пострадянсько-застарілим шляхом реалізації військово-технічної політики поки що залишається процес планування та виконання ДОЗ. Зважаючи на це, Верховна Рада України у липні 2020 року ухвалила новий Закон України «Про оборонні закупівлі» [17], який наближає Україну до практик і стандартів держав-членів НАТО та ЄС у цій галузі. Після набрання ним чинності 1 січня 2021 р., втраять чинність Закон України «Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони», а також Закон України «Про державне оборонне замовлення», крім його положень щодо виконання ДОЗ на 2020-2021 рр. У ці два роки Міноборони продовжить здійснювати проведення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення відповідно до річного плану закупівель та затверджених основних показників оборонного замовлення на 2020 та 2021 рр.

Проте, вже з 31 березня 2021 р. планування закупівель згаданих товарів, робіт і послуг здійснюватиметься відповідно до вказаного нового закону.

Мінстратегпром отримує статус головного органу у сфері планування оборонних закупівель та зокрема готуватиме: основні показники закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями, зміни до них, на плановий бюджетний період та орієнтовні показники обсягів закупівель таких товарів, робіт і послуг за закритими закупівлями на наступні за плановим два бюджетні періоди, які після схвалення рішенням Ради національної безпеки і оборони України затверджуватимуться Кабінетом Міністрів України; зведений трирічний план закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями та внесення змін до нього, які затверджуватимуться Кабінетом Міністрів України.

У свою чергу Міноборони не лише виступатиме державним замовником при здійсненні оборонних закупівель, а й отримує статус головного органу у сфері

здійснення оборонних закупівель. У зв'язку з цим до 31 березня 2020 року воно зокрема має: визначити методу розрахунку вартості життєвого циклу товарів, робіт і послуг оборонного призначення, а також категорії товарів, робіт і послуг оборонного призначення, до яких вони застосовуються; розробити та подати на затвердження Кабінету Міністрів України порядок проведення випробувань зразків озброєнь та військової техніки; розробити методологію формування потреб на товари, роботи і послуги оборонного призначення; встановити з урахуванням відповідних ризиків вимоги до якості, життєвого циклу, уніфікації товарів оборонного призначення.

Крім того, перед Міноборони постає ще одне важливе завдання – підготовка проєктів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, необхідних для реалізації положень Закон України «Про оборонні закупівлі», що стосуються його компетенції та діяльності у цій сфері, а також власних нормативно-правових актів у відповідність із цим законом.

Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України приймає активну участь у процесах із визначення у документах оборонного планування оновлених засад воєнної, військово-технічної і військово-промислової політики та політики військово-технічного співробітництва з іноземними партнерами, удосконаленні та розвитку відповідного законодавства.

ВИСНОВКИ

1. Сучасні збройні конфлікти є все більш мережевоцентричними, гібридними та багатосферними. Прискорюється цифротизація та автоматизація бойових дій. Поява новітніх ОБТ змінює форми і способи їх ведення. Зростає вплив військово-технічної політики на воєнну політику, а відтак їх слід формувати та реалізовувати у тісному взаємозв'язку. Крім того, засади воєнної та військово-технічної політики повинні бути підґрунтям для формування і реалізації військово-промислової політики та політики військово-технічного співробітництва України з іноземними державами.

2. В останні п'ять років суттєво змінилася безпекова, воєнно-політична та економічна ситуація навколо і всередині України. Це актуалізує необхідність перегляду засад воєнної та військово-технічної політики. До того ж, 31 грудня 2020 р. закінчиться дія Стратегічного оборонного бюлетеня України та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року. А замість Воєнної доктрини України повинна бути запроваджена Стратегія воєнної безпеки України. Зважаючи на це, Міноборони має здійснити у вкрай обмежені терміни підготовку і затвердження нових згаданих Стратегії, Бюлетеню та Держпрограми, в яких зокрема вперше засади вказаних політик визначатимуться на коротко-,

середньо- і довгострокову перспективу. І це є досить складною проблемою у сфері оборонного планування.

3. Міноборони, з метою розв'язання зазначеної проблеми, розпочало черговий цикл оборонного планування. На першому його етапі, яким є етап планування, успішно проведено оборонний огляд, звіт щодо результатів якого затверджено Радою національної безпеки і оборони України. У свою чергу Президент України нещодавно затвердив новітню Стратегію національної безпеки України. Її положення разом із результатами оборонного огляду повинні слугувати основою для розроблення згаданих Стратегії, Бюлетеню, Держпрограми та інших документів оборонного планування.

4. Результати аналізу здійснення в державі попередніх циклів оборонного планування свідчать про те, що досить проблемним та часом недостатньо ефективним є також їх другий етап – етап реалізації на практиці визначених у документах оборонного планування засад воєнної та військово-технічної політики. Причини, що призводили до цього, є доволі різними – організаційні, правові, ресурсні, кадрові тощо.

Однак завдяки здійсненим останнім часом Президентом України, парламентом та урядом України низки рішучих кроків в цій справі, складаються сприятливі умови для забезпечення своєчасного та якісного визначення засад воєнної і військово-технічної політики, узгодження відповідно до них засад військово-промислової політики та політики військово-технічного співробітництва нашої держави з іноземними партнерами, а також ефективного втілення засад згаданих політик у життя. Йдеться про введення до складу уряду посади віце-прем'єр-міністра України, який очолив новоутворене Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, та затвердження положення про це міністерство.

У даному контексті рекомендується Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо пришвидшення затвердження питань, які належатимуть до компетенції згаданого віце-прем'єр-міністра України, створення очолюваного ним нового профільного урядового комітету та формування зазначеного нового міністерства.

5. Міністерству оборони України спільно із Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України рекомендується після затвердження Стратегії воєнної безпеки України, Стратегічного оборонного бюлетеня України, Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2025 року, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України внести необхідні зміни до Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки до 2024 року, Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період і Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року.

6. У минулому важливим шляхом реалізації військово-технічної політики було планування та виконання державного оборонного замовлення. Але з 1 січня 2021 р. поступово набиратимуть чинності норми нового Закону України «Про оборонні закупівлі», який з 2022 р. діятиме замість скасованого Закону України «Про державне оборонне замовлення».

Зокрема вже з 31 березня 2021 р. планування закупівель згаданих товарів, робіт і послуг здійснюватиметься відповідно до вказаного нового закону. Міноборони отримує статус головного органу в державі у сфері здійснення оборонних закупівель та виступатиме державним замовником при реалізації таких закупівель. З огляду на це, необхідно у наступні півроку Міноборони підготувати та затвердити цілу низку відповідних актів Кабінету Міністрів України (методологій, методик тощо), а також привести власні нормативно-правові акти у відповідність із цим законом.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/ed20150526#Text>.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 6 червня 2016 р. № 240. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/2016#n251>.
4. Про Державну цільову оборонну програму розвитку озброєння та військової техніки до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 284-6.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2020 року «Про основні показники державного оборонного замовлення на 2020 рік та 2021, 2022 роки» : Указ Президента України від 27 лютого 2020 р. № 59. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59/2020>.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року» : Указ Президента України від 22 березня 2017 р. № 73. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2017#Text>.
7. Про Державну цільову програму реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу на період до 2021 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 366-6.
8. Про схвалення Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 398-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/250071205>.
9. Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-%D1%80#Text>.
10. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 березня 2020 року «Про звіт щодо результатів проведення оборонного огляду Міністерством оборони України» : Указ Президента України від 24 березня 2020 р. № 106. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106/2020#n2>.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.
13. Данілов О. М. Олексій Данілов звернувся до парламенту і уряду щодо алгоритму напрацювання і ухвалення документів стратегічного планування у сферах національної безпеки та оборони : URL : <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/4696.html>.
14. Про створення робочої групи з опрацювання проєктів Стратегії воєнної безпеки України та Стратегічного оборонного бюлетеня України : наказ Міністерства оборони України від 25 серпня 2020 р. № 296. URL : https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/nm296.PDF.
15. Про внесення змін у додатки 1 і 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 274 : проєкт постанови Кабінету Міністрів України. URL : http://materialy.kmu.gov.ua/6e248d68/docs/55d2a34a/Projekt_postanovi.pdf.
16. Деякі питання Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2020 р. № 819. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-%D0%BF#Text>.
17. Про оборонні закупівлі : Закон України від 17 липня 2020 р. № 808-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>.

REFERENCES

1. Decree of the President of Ukraine (2015), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku «Pro Strategiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 26 travnia 2015 r. № 287." [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 6, 2015 "On the National Security Strategy of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of May 26, 2015 № 287.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/ed20150526#Text>.
2. Decree of the President of Ukraine (2015), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku «Pro novu redakciu Voiennoi doktriny Ukrainy» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24 veresnia 2015 r. № 555" [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 2, 2015 "On the new version of the Military Doctrine of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of September 24, 2015 № 555.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>.
3. Decree of the President of Ukraine (2016), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 travnia 2016 roku «Pro Strategichni oboronni biuleten Ukrainy» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 6 chervnia 2016 r. № 240." [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 20, 2016 "On the Strategic Defense Bulletin of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of June 6, 2016 № 240.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240/2016#n251>.
4. The resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Pro Derzhavnu tcilovu oboronnu programu rozvitku ozbroiennia ta viiskovoi tehniky do 2020 roku : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 bereznia 2016 r. № 284-6." [On the State Targeted Defense Program for the Development of Arms and Military Equipment until 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 30, 2016 № 284-6.].
5. Decree of the President of Ukraine (2020), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 18 liutogo 2020 roku «Pro osnovni pokaznyky derzhavnogo oboronnogo zamovlennia na 2020 rik ta 2021, 2022 roky» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 27 liutogo 2020 r. № 59" [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of February 18, 2020 "On the main indicators of the state defense order for 2020 and 2021, 2022": Decree of the President of Ukraine of February 27, 2020 № 59.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59/2020>.
6. Decree of the President of Ukraine (2017), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 grudnia 2016 roky «Pro Derzhavnu programu rozvytku Zbroinyh Syl Ukrainy na period do 2020 roku» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 22 bereznia 2017 r. № 73." [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of December 29, 2016 "On the State Program of Development of the Armed Forces of Ukraine for the period up to 2020": Decree of the President of Ukraine of March 22, 2017 № 73.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73/2017#Text>.
7. The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "Pro Derzhavnu tcilovu programu reformuvannia ta rozvitku oboronno-promyslovogo kompleksu na period do 2021 roku : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 travnia 2017 r. № 366-6." [About the State target program of reforming and development of the defense-industrial complex for the period till 2021: the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from May 24, 2017 № 366-6].
8. The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) "Pro shvalennia Osnovnyh napriamiv rozvitku ozbroiennia ta viiskovoi tehniky na dovgostrokovii period : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 chervnia 2017 r. № 398-r." [On approval of the Main directions of development of armaments and military equipment for the long term: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 14, 2017 № 398-r.] URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/250071205>.
9. The order of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), "Pro shvalennia Strategii rozvytku oboronno-promyslovogo kompleksu Ukrainy na period do 2028 roku : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 chervnia 2018 r. № 442-r." [On approval of the Strategy for the development of the defense-industrial complex of Ukraine for the period up to 2028: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 20, 2018 № 442-r.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-%D1%80#Text>.
10. The Law of Ukraine (2018), "Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII." [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine of June 21, 2018 № 2469-VIII.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
11. Decree of the President of Ukraine (2020), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 24 bereznia 2020 roku «Pro zvit schodo rezultativ provedennia oboronnogo ogliadu Ministerstvom oborony Ukrainy» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 24 bereznia 2020 r. № 106." [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 24, 2020 "On the report on the results of the defense review by the Ministry of Defense of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of March 24, 2020 № 106.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106/2020#n2>.

12. Decree of the President of Ukraine (2020), "Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Strategiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» : ukaz Prezidenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 r. № 392." [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 "On the National Security Strategy of Ukraine": Decree of the President of Ukraine of September 14, 2020 № 392.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.
13. Danilov, O. (2020), "Oleksii Danilov zvernuvsia do parlamentu i uriadu schodo algoritmu napratciuvannia i uhvalennia dokumentiv strategichnogo planuvannia u sferah natsionalnoi bezpeky ta oborony", [Oleksii Danilov addressed the parliament and the government regarding the algorithm of working out and approving strategic planning documents in the spheres of national security and defense] : URL : <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/4696.html>.
14. The Order of the Ministry of Defense of Ukraine (2020), "Pro stvorennia robochoi grupy z opratciuvannia proiektiv Strategii voiennoi bezpeky Ukrainy ta Strategichnogo oboronnoho biuletenu Ukrainy : nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 25 serpnia 2020 r." [On the establishment of a working group to develop drafts of the Strategy of Military Security of Ukraine and the Strategic Defense Bulletin of Ukraine: Order of the Ministry of Defense of Ukraine of August 25, 2020 № 296.] URL : https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/nm296.PDF.
15. The draft of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), "Pro vnesennia zmin u dodatki 1 i 2 do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 bereznia 2020 r. № 274 : proiekt postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy." [On amendments to Anex 1 and 2 to the Resolution of the Cabinet of Ministers № 274 of 25 march 2020.] URL : http://materialy.kmu.gov.ua/6e248d68/docs/55d2a34a/Proekt_postanovi.pdf.
16. The resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), "Deiaki pytannia Ministerstva z pytan strategichnyh galuzei promyslovosti Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 819 vid 7 veresnia 2020 r." [Some issues of the Ministry of Strategic Industries of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 7, 2020 № 819.] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-%D0%BF#Text>.
17. The Law of Ukraine (2020), "Pro oboronni zakupivli No. 808-IX vid 17.06.2020" [About defense procurement No. 808-IX dated 17.06.2020]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>.

Chepkov I., Zubarev V., Tutunnik V.

THE NEWEST UKRAINE NATIONAL SECURITY STRATEGY PUT INTO OPERATION: NEXT UPDATING MILITARY AND MILITARY-TECHNICAL POLICY

The conditions and problems related to the urgency of updating the principles of military and technical policy, as well as their implementation in practice during the next cycle of defense planning in Ukraine are analyzed.

In particular, some aspects of the National Security Strategy of Ukraine are considered.

It is emphasized that the current pace of reequipping of defense forces with the newest / modernized samples of armaments does not meet the need to replace the main types of weapons and military equipment of Soviet production, which in the near future will run out of resources.

It is highlighted that to meet the criteria for NATO membership Ukraine must: reach sufficient interoperability of defense forces with the relevant structures of the Allied states; significantly intensify the reforms.

Takin into account that the National Security Strategy of Ukraine will serve as a basis for the development of a significant number of planning documents in the area of national security and defense, such as the Military Security Strategy of Ukraine, the new Strategy for Defense Industry Development and others, the Secretary of the National Security and Defense Council addressed the Government and heads of other state bodies with a request to develop within three months drafts of these strategies and other strategic planning documents.

The goals / priorities / tasks / activities for the implementation of military and technical policy will be defined in more detail in the drafts of the next Strategic Defense Bulletin of Ukraine and the State Development Program of the Armed Forces of Ukraine until 2025, which are currently being processed by the Ministry of Defense.

It is also necessary to adjust them in the State Targeted Defense Program of Development of Armaments and Military Equipment, and to make certain changes to the Main Directions for the Development of Armaments and Military Equipment for the long term. There are a number of recommendations for solving these problems.

Keywords: strategy, national security of Ukraine, military and technical policy, defense industry.

Відомості про авторів:**Чепков Ігор Борисович**

доктор технічних наук, професор,
начальник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4294-4152>
e-mail: chepkoy@gmail.com

Information about the author(s):**Igor Chepkov**

Doctor of Technical Science, Professor
Chief of Central Scientific Research Institute of Armament and Military Equipment of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4294-4152>
e-mail: chepkoy@gmail.com

Зубарев Валерій Володимирович

доктор технічних наук, професор,
головний науковий співробітник групи ГНС з наукового керівництва досліджень Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-4998-726X>
e-mail: doktorzubarev.2016@gmail.com

Valeriy Zubarev

Doctor of Technical Science, Professor
Principal researcher of the group of Principal researcher of scientific research guidance of Central Scientific Research Institute of Armament and Military Equipment of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4998-726X>
e-mail: doktorzubarev.2016@gmail.com

Тютюнник Вадим Петрович

кандидат військових наук, доцент Національного інституту стратегічних досліджень, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1824-7661>
e-mail: vadym46@ukr.net

Vadym Tutunnik

Candidate of Military Sciences, Associate Professor of National Institute for Strategic Studies
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1824-7661>
e-mail: vadym46@ukr.net

Стаття надійшла до редколегії 15.09.2020.